

Västra Götalandsregionens remissvar på EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034

Västra Götalandsregionen (VGR) har erbjudits att svara på Landsbygds- och infrastrukturdepartementets Remiss av EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034. VGR kommer i sitt remissvar bemöta tre av förordningsförslagen inom ramen för remissen:

- Förslag gemensamt grundläggande regelverk för en övergripande EU-fond under delad förvaltning kallad nationella-och regionala partnerskapsfonden (NRP-fonden) COM(2025) 565 final där bland annat sammanhållningspolitiken, den gemensamma jordbrukspolitiken och fiskeripolitiken ingår.
- Förslag till förordning för Europeiska regionalfonden inklusive Interreg COM (2025) 552
- Förslag till förordning gällande Europeiska socialfonden COM (2025) 558.

Sammanfattande synpunkter

Västra Götalandsregionen (VGR) välkomnar EU-kommissionens ambition att tydliggöra och stärka den strategiska användningen av EU-fonder under delad förvaltning. Samtidigt vill VGR påpeka att flera viktiga förutsättningar för att detta ska kunna omsättas i praktiken i dagsläget är oklara.

Gällande förslaget om ett gemensamt grundläggande regelverk för en övergripande EU-fond (NRP-fonden), vill VGR särskilt betona att regioner med det regionala utvecklingsuppdraget har kapaciteten, kunskapen och förutsättningar att ha ett tydligt mandat och reellt inflytande i både utformning och genomförande gällande regionalfonden, socialfonden och Interreg. För att EU-medlen ska kunna användas i linje med EU-kommissionens ambition att stärka samverkan mellan nationell och regional nivå och göra regionerna till medskapare och inte endast mottagare av stöden behöver dock några förutsättningar tydliggöras i förordningsförslagen och i den framtida implementeringen av de samma. Det är avgörande att:

- Regionala förutsättningar och behov ges reellt inflytande över prioriteringar och medelsanvändning.
- Regeringskansliet tillsätter en arbetsgrupp bestående av regionalt utvecklingsansvariga och Regeringskansliet där uppdraget blir att gemensamt identifiera hur NRP-planen ska formuleras och struktureras samt hur rekommendationerna inom ramen för den europeiska

planeringsterminen ska hanteras för att säkra programmens träffsäkerhet.

- Allokering av medel till mer utvecklade regioner säkerställs precis som till mindre utvecklade regioner enligt artikel 10 och 22. Allokering av medel till mer utvecklade regioner är en viktig förutsättning för att utvecklingen i EU inte ska avstanna.
- Förutsättningarna för användandet av flexibilitetsbeloppet (artikel 14.2) tydliggörs och att beloppet inte används på ett sätt som urholkar den territoriella dimensionen eller försvårar långsiktig planering på regional nivå.
- Förenklingar och minskad administrativ börda faktiskt når projektaktörerna och inte fokuserar på minskad administrativ börda för EU-kommissionen eller medlemsstaten.
- EU-kommissionens förslag om en prestationsbaserad utbetalningsmodell bör tillämpas främst mellan EU och medlemsstater för att undvika kortsiktighet, ökad administration och belastning på enskilda projekt.
- Regionalfonden, Interreg och socialfonden är fortsatt viktiga verktyg för den regionala och lokala utvecklingen och behöver således anpassas efter regionala och lokala behov.
- För att säkra fortsatt regional medfinansiering är det en förutsättning att regionerna har ett tydligt ägarskap och inflytande över medlen samt att dessa ligger i linje med regionala strategier och prioriteringar.

Västra Götalandsregionen ser fram emot att aktivt bidra till utformningen av den nationella och regionala partnerskapsplanen, och att tillsammans med andra aktörer använda NRPP som ett strategiskt verktyg för att främja en inkluderande, hållbar och konkurrenskraftig samhällsutveckling.

Förslag gemensamt grundläggande regelverk för en övergripande EU-fond under delad förvaltning (NRP-fonden) COM(2025) 565 final

Säkra regionalt inflytande i EU:s nya fondstruktur för ökad träffsäkerhet och effektivitet

EU-kommissionens förslag om gemensamt grundläggande regelverk för en övergripande EU-fond under delad förvaltning (NRP-fonden) COM(2025)565 är ett omfattande förslag som samlar flera EU-fonder under ett gemensamt ramverk och ersätter tidigare separata program. Förslaget handlar om att skapa Nationella och Regionala Partnerskapsplaner (NRPP) som ska styra hur EU-medel under delad förvaltning används i medlemsländerna under nästa långtidsbudget. EU-medel under delad förvaltning innebär att det finns en svensk förvaltande myndighet som ansvarar för att genomföra och följa upp projekten utifrån de regler och program EU godkännt.

VGR ser betydande utmaningar med att en så stor andel av innehållet i NRP-planerna styrs av nationell nivå, samtidigt som en tydlig regional allokering av medel saknas. En regional fördelning och öronmärkning av resurser är avgörande för att säkerställa att hela Sverige ges möjlighet att investera i insatser som bidrar till EU:s mål om ett hållbart, inkluderande och konkurrenskraftigt Europa. Utvecklade regioner är motorer för tillväxt, forskning och innovation och spelar en avgörande roll för att EU ska nå sina mål, öronmärkning av medel även till mer utvecklade regioner är således viktigt för att utvecklingen inte ska avstanna.

VGR vill understryka vikten av att den föreslagna fondstrukturen och de Nationella och Regionala Partnerskapsplanerna (NRPP) utformas så att regional kapacitet och behov får ett faktiskt genomslag. Den regionala nivån har det regionala utvecklingsuppdraget och en central roll i att identifiera och möta territoriella utmaningar, främja hållbar tillväxt och samordna insatser mellan kommuner, civilsamhälle och näringsliv. I rollen som regional utvecklingsansvarig ingår att mobilisera aktörer, identifiera gemensamma utvecklingsområden och koppla samman relevant finansiering med dessa aktörer och områden.

I artikel 22.b föreslår kommissionen att NRP-fonden ska ta itu med alla eller en betydande del av de utmaningar som identifieras i de landspecifika rekommendationerna inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Det är dock viktigt att NRP-fonden fortsatt har ett nedifrån-upp perspektiv vilket förslaget riskerar att ytterligare urholka om medlen inte kan användas där regional/lokal nivå bedömer att de gör störst skillnad. New European Bauhaus är ett bra exempel på hur tvärdisciplinärt samarbete också gått hand i hand med ett gräsrotsengagemang, där privata och offentliga investeringar initieras från regional/lokal nivå och möjliggör investeringar i hållbarhet och inkludering.

Flexibilitet kräver regional förankring och inflytande

En ökad flexibilitet av fonderna är positivt då nya behov och utmaningar kan uppstå under programperioden och flexibiliteten ökar möjligheten att skräddarsy insatser efter regionala behov samt samordna insatser mellan olika politikområden vid förändrade omständigheter. Dock ser VGR med oro på att både EU Facility och det föreslagna flexibilitetsbeloppet innebär en förskjutning av beslutsmakt bort från regional nivå, där resurser riskerar att styras centralt utan tillräcklig förankring i lokala behov och prioriteringar.

EU-kommissionen föreslår i artikel 14.2 att 25 % av varje medlemsstats EU-bidrag inom ramen för NRP-fonden avsätts till flexibilitetsbelopp riskerar att bli ett verktyg för att prioritera nationella intressen framför regionala behov. Kriterierna för hur och när flexibilitetsbeloppet ska aktiveras är vagt beskrivna vilket kan leda till svagare transparens, ansvarstagande och en oförutsägbarhet för regionala aktörer om, när eller till vad medlen blir tillgängliga.

VGR ser också med viss oro på artikel 26 och förslaget om införandet av EU Facility. Flexibilitet och snabb mobilisering av resurser är viktiga i krissituationer men EU Facility innebär även den en tydlig förskjutning mot ökad centralisering som inte garanterar träffsäker eller ansvarsfull användning av medlen. Medel som tidigare varit förhandsallokerade till medlemsstater och regioner riskerar nu att styras direkt från EU-nivå, vilket försvårar regional anpassning och minskar möjligheten till lokal påverkan. VGR anser att det är avgörande att regionalt inflytande säkerställs även inom ramen för EU Facility, och att tydliga kriterier för användning och transparens i fördelning måste finnas för att undvika att resurser hamnar långt från de behov som finns på regional nivå.

Regional kapacitet och ägarskap

För att EU-medel ska ge största möjliga effekt krävs att planeringen och genomförandet sker nära de territoriella behov som finns i olika delar av länen och kommunerna. VGR ser därför positivt på att förslaget möjliggör regionala kapitel i NRPP och att principen om flernivåstyrning och partnerskap

lyfts fram, men bedömer att detta måste formaliseras och omsättas i regional allokering. Detta måste operationaliseras i den svenska tillämpningen genom att regionerna får delta i arbetet att definiera innehållet i NRP-planerna. Regionalt ägandeskap över innehållet i NRPP är också viktigt för att undvika konkurrens mellan sektorer och politikområden. Genom att slå ihop olika fondområden konkurrerar olika intressen om begränsade resurser vilket kan göra att långsiktiga behovsbaserade satsningar försvinner i kampen om snabbt genomförbara projekt inom politikområden med tydligt nationellt mandat. För att undvika att regionalt prioriterade frågor utkonkurreras behöver den regionala nivåns inflytande säkras tidigt i processen.

Partnerskap och delad förvaltning

Regionen stödjer principen om delad förvaltning och understryker vikten av att regionala aktörer ges reellt inflytande i utformningen och genomförandet av den nationella och regionala partnerskapsplanen. För att säkerställa att insatserna får största möjliga effekt och är relevanta för de faktiska behoven i regionerna, är det nödvändigt att involverade aktörer, inklusive förvaltande myndigheter, finns på plats i regionerna och har en god förståelse för de regionala ekosystemen samt lokala förutsättningar, utmaningar och möjligheter.

Ett ökat resultatfokus

EU-kommissionen föreslår ett ökat prestations- och resultatbaserat utbetalningssätt vilket innebär att pengar betalas ut först när uppsatta mål och delmål uppnås, istället för dagens kostnadsbaserade modell.

En prestationsbaserad modell kan fungera på två nivåer: dels när EU betalar ut medel till medlemsstater och förvaltande myndigheter, dels på projektnivå där finansiering redan idag kan kopplas till resultat snarare än specifika kostnader. På projektnivå finns risker som måste hanteras. Om finansiering kopplas för hårt till uppnådda resultat kan aktörer prioritera kortsiktiga mål framför långsiktiga och komplexa insatser som är svårare att mäta. Uppföljningen bör därför ge utrymme för experimenterande lösningar och riskfyllda investeringar med potential, samt flexibilitet kring tidsramar. Dessutom riskerar en prestationsbaserad modell att öka den administrativa bördan genom omfattande rapportering, vilket kan drabba mindre aktörer särskilt hårt. Det är därför viktigt att den resultatbaserade utbetalningsmodellen primärt fokuseras till utbetalning från EU-kommissionen till medlemsstaten/förvaltande myndighet och inte tillämpas på enskilda projekt.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt erritoriellt samarbete (Interreg) (...) COM (2025)552

Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)

ERUF ska enligt COM (2025)565 bidra till mål beskrivna i artikel 3c vilket är:

- Ekonomisk utveckling
- Strukturell anpassning
- Industriell omställning
- Regional konkurrenskraft

- Innovation, digitalisering, miljö, transport, SMF etc.

Koppling till regionala innovations-och forskningsfrämjande system

VGR välkomnar EU-kommissionens förslag på fokusområde för regionalfonden som ett fortsatt viktigt verktyg för den gröna omställningen, små och medelstora företags konkurrenskraft och utveckling av de innovations-och företagsfrämjande systemen. VGR:s regionala utvecklingsmedel har tillsammans med medel via Regionalfonden Västsverige målmedvetet och långsiktigt använts för investeringar i innovations- och forskningsmiljöer sedan starten av regionutvecklingsuppdraget. Resultatet av det regionala tillväxt- och innovationsuppdraget vilar på ett starkt engagemang av breda partnerskap där science parks, inkubatorer, industriella utvecklingscentras och offentliga aktörer med näringslivsfrämjande uppdrag med flera utgör en viktig infrastruktur. För att säkra fortsatt regional medfinansiering till regionalfonden är det en förutsättning att regionerna har ett tydligt ägarskap och inflytande över medlen samt att dessa ligger i linje med regionala strategier. VGR ser med oro på att det territoriella fokuset för ERUF-programmen har försvagats och uppmuntrar regeringen att säkra en regional allokering och regionala program för ERUF inom ramen för NRP-fonden.

Aktörerna i Västra Götaland verkar i sina uppdrag för att skapa förnyelse och bidra till en ökad konkurrenskraft och ett hållbart och inkluderande samhälle i enlighet med regional utvecklingsstrategi och smart specialiseringsstrategi för Västra Götaland. För att säkra långsiktighet, vilket är syftet med sammanhållningspolitiken, är långsiktig finansiering anpassad efter regionala behov och utmaningar en förutsättning. Långsiktig finansiering gäller inte bara av enskilda projekt, utan av systemet i stort. Systemet består av aktörer med kompetens och förmåga att identifiera och verkställa projekt av störst relevans utifrån regionens behov. För aktörerna är regionala medel i kombination med ERUF-medel en viktig finansieringskälla och möjliggörare.

Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg)

VGR anser att Interreg inte primärt är ett reformprogram utan ska främja gränsöverskridande samverkan och överbrygga gemensamma hinder. Interreg är ett strategiskt verktyg för att stärka regional utveckling, samverkan och innovation i Västsverige genom gränsöverskridande samarbete. Interreg-programmen ger uttryck åt det europeiska integrationsprojektet och skapar därtill bättre förutsättningar för EU:s inre marknad och utvecklingen av densamma. Genom gränsöverskridande samverkan bistår Interreg till ett överbryggande av gränsregionala hinder. Interreg möjliggör för ovärderlig kunskapsutväxling mellan regioner och sektorer ute i alla Europas territorier vilket bidrar till stärkt sammanhållning, minskade gränshinder och ökade förutsättningar för innovation.

VGR är positiv till att Interreg föreslås finnas kvar även i nästa programperiod och vill understryka att regioner måste ges möjlighet att bidra till utformningen av Interreg-planen för att säkerställa att fondens potential realiseras i praktiken.

VGR är också positiva till EU-kommissionens förenklingsagenda men understryker vikten av att förenklningar för stödmottagare bör vara det primära fokuset vilket inte är tydligt i nuvarande förslag. Eftersom utbetalnings- och uppföljningssystemet som föreslås inte är anpassat för de insatser som görs inom ramen för Interreg, och inte heller för Interregs komplexitet och flernivåsystem.

Ett prestationsbaserat utbetalningssystem kan bli särskilt utmanande inom Interreg då Interreg styrs av flera regelverk (EU, program, nationella) vilket riskerar att skapa mer administration. Erfarenheter från förenklad redovisning visar att olika regelverk ofta leder till komplexitet, särskilt i projekt med flera medlemsländer. VGR bedömer vidare att förslagen inte fokuserar på att förenkla för stödmottagare utan främst för EU-kommissionen.

VGR välkomnar att Interreg organiseras i en separat plan med program som bilagor/kapitel och större flexibilitet för ändringar identifierade inom programmen. Det är dock oklart hur NRP-fonden kompletterar eller inkluderar Interreg.

VGR är kritiska till att ersätta N+3-regeln med N+1 (eller 10 månader). Förslaget innebär att EU-medel måste användas inom ett år efter tilldelning istället för tre, vilket kraftigt ökar kraven på snabb planering och genomförande av projekt. Projekt behöver trygghet för att våga vara innovativa, inte press att leverera snabbt och fokus bör ligga på rätt insatser, inte snabb utbetalning. N+1-regeln i kombination med ett mer prestationsbaserat system riskerar att driva fram lågt satta indikatorer och tidiga leveranser – i motsats till EU:s mål om kvalitet och långsiktighet.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen enligt förordning (...) COM(2025) 558

I den gemensamma förordningen COM 565 artikel 3 beskrivs de mål som NRP-fonden, inklusive socialfonden, ska stödja. Enligt artikel 8 i COM(2025)558 ska socialfonden bidra till 3.1C:

- Stödja sysselsättning och lika tillgång till arbetsmarknaden
- Stärka arbetskraftsutbudet och förbättra utbildning och livslångt lärande
- Främja lika möjligheter och bekämpa fattigdom och hemlöshet
- Underlätta tillgång till grundläggande tjänster och tillhörande infrastruktur
- Hantera demografiska utmaningar
- Mildra sociala effekter av klimatpolitiken

Västra Götalandsregionen välkomnar förslaget till ny förordning för Europeiska socialfonden (ESF) för perioden 2028–2034 och delar ambitionen att stärka sysselsättning, kompetensutveckling och social inkludering i hela EU eftersom dessa områden är grundläggande för att uppnå hållbar tillväxt och social sammanhållning. Investeringar i humankapital är avgörande för att möta den gröna och digitala omställningen, minska arbetslöshet och främja jämlika möjligheter. Genom att prioritera kompetensförsörjning och inkludering kan EU stärka konkurrenskraften och bidra till den europeiska pelaren för sociala rättigheter. ESF+-medlen används framförallt av offentliga aktörer för att öka deltagandet på arbetsmarknaden och är en viktig förutsättning för att fler ska kunna bidra på den västsvenska arbetsmarknaden där alla behövs. Flera aktörer som söker ESF+-medel befinner sig på den lokala nivån och många satsningar har sitt ursprung i lokalt identifierade utmaningar utifrån lokala förutsättningar.

Västra Götalandsregionen välkomnar särskilt:

- Att fonden bör möjliggöra insatser på flera nivåer - strukturell, organisatorisk och individnivå, för att skapa helhet och långsiktighet.

- Att framtidskompetenser lyfts fram, exempelvis kopplat till industriomställning och utbildningssystemens anpassning
- Att fonden bidrar till ökade satsningar på kompetenshöjning för att svara mot näringslivets och offentlig sektors förändrade behov
- Att kopplingen till kvalitativa jobb förstärks
- Att fonden har ökat fokus på att främja ungdomars anställningsbarhet - för att lyckas krävs ett brett arbete som omfattar hela skolan, riktade insatser för grupper och individanpassat stöd.

Koppling till regional kompetensförsörjning

VGR välkomnar den tydliga kopplingen mellan kompetensutveckling, konkurrenskraft och den digitala och gröna omställningen. VGR delar uppfattningen att kompetensutveckling är en avgörande faktor för att stärka Europas konkurrenskraft och möjliggöra en rättvis och hållbar omställning. Regionen ser behov av riktade insatser för att möta kompetensbrister inom offentlig sektor, industri, digitalisering och klimatomställning. Det är positivt att förordningen lyfter fram behovet av livslångt lärande, digitala färdigheter och samverkan mellan utbildningsaktörer, arbetsgivare, det civila samhället och myndigheter, i linje med målen för kompetensunionen.

Genomförande

För att ESF ska få verklig effekt krävs ett genomförande som bygger på tillit till regional och lokal kompetens och kapacitet. VGR vill därför särskilt understryka vikten av ett starkt regionalt och lokalt inflytande i både planering och genomförande. En alltför centraliserad nationell modell riskerar att begränsa regionernas och kommunernas handlingsutrymme och försvåra möjligheten att möta de utmaningar som Västra Götaland står inför, inte minst vad gäller ungas etablering, arbetslivets omställning och inkludering av grupper som står långt från arbetsmarknaden. Ett effektivt genomförande kräver platsbaserade insatser och nära samarbete mellan offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle.

Insatser på flera nivåer – en förutsättning för effekt

VGR understryker vikten av att Europeiska socialfonden utformas så att den möjliggör insatser på flera nivåer: strukturell, organisatorisk och individnivå. För att möta de komplexa utmaningar som finns, såsom kompetensbrist, social exkludering och omställning till ett hållbart samhälle, krävs både systemförändringar och individanpassade insatser. VGR vill använda ESF som ett strategiskt verktyg för att stärka samverkan mellan aktörer, bygga organisatorisk kapacitet och utveckla hållbara strukturer för strategisk kompetensförsörjning och samtidigt erbjuda individanpassat stöd för att fler ska kunna ta del av arbetsmarknaden och utbildning. Genom en sådan flernivåansats kan fondens resurser användas på ett sätt som verkligen gör skillnad. VGR ser detta som en viktig möjlighet att arbeta långsiktigt och strategiskt med regional utveckling, där ESF kan bidra till att bygga robusta strukturer för framtidens arbetsliv och välfärd.